

Agata Niemczyk, Renata Seweryn

Aktywność rekreacyjno-sportowa odwiedzających Małopolskę : wyniki badań empirycznych

Ekonomiczne Problemy Usług nr 78, 459-485

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Agata Niemczyk, Renata Seweryn
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

**AKTYWNOŚĆ REKREACYJNO-SPORTOWA
ODWIEDZAJĄCYCH MAŁOPOLSKĘ
WYNIKI BADAŃ EMPIRYCZNYCH**

Wstęp

Celem artykułu jest pokazanie rekreacyjno-sportowych sposobów spędzania czasu wolnego podczas wyjazdu turystycznego. Zdefiniowano kategorię czasu wolnego i wyszczególniono formy jego zagospodarowania. Wyjaśniono pojęcie aktywność rekreacyjno-sportowa oraz wskazano, że może być ona podejmowana także podczas wyjazdu turystycznego. Na podstawie wyników badań ankietowych, przeprowadzonych wśród odwiedzających Małopolskę w 2009 roku, przeanalizowano aktywność w uprawianiu turystyki aktywnej i poznawczej, partycypację w kulturze i rozrywce, realizowanie własnych zainteresowań, uczestnictwo w życiu towarzyskim i rekreacji przez spacer, a także wypoczynek bierny. Na koniec zidentyfikowano czynniki różnicujące formę aktywności podejmowanej podczas peregrynacji.

1. Czas wolny i sposoby jego wykorzystania

Od chwili pojawienia się w życiu człowieka pierwszych obowiązków (tj. podjęcia nauki w klasie 0) można mówić o dwóch rodzajach czasu: o czasie

przeznaczonym na pracę i o czasie wolnym. Postęp techniczno-organizacyjny, komputeryzacja i automatyzacja życia w ostatnich kilkudziesięciu latach przyczyniły się do ograniczenia obowiązków, a tym samym do wzrostu czasu wolnego. Mimo to niektóre osoby odczuwają brak tego ostatniego (zwłaszcza osoby podejmujące w czasie wolnym dodatkową pracę), co ma wpływ na ich stan zdrowia, zadowolenie z siebie, stosunek do otoczenia itp.¹

Czas wolny różnie jest interpretowany w literaturze. Najogólniej przyjmuje się, że jest to łączny zasób czasu w skali dnia, tygodnia, roku lub życia, pomniejszony o czas pracy oraz czas niezbędny na zaspokajanie podstawowych potrzeb fizjologicznych. Niekiedy przez czas wolny rozumie się po prostu czas poza pracą². Według B. Junga, czas wolny to „czas dyskrejonalny, będący do dyspozycji jednostki, która w sposób względnie dowolny i autonomiczny decyduje o jego wykorzystaniu, (...) czas, za który nie pobiera się wynagrodzenia, który nie jest sprzedawany i nie jest poświęcany na czynności związane z wykonywanym zawodem”³. J. Dumazedier za czas wolny uznaje „wszystkie zajęcia, którym jednostka może oddawać się z własnej chęci bądź dla wypoczynku, rozrywki, rozwoju swych wiadomości lub swego kształcenia (bezinteresownego), swego dobrowolnego udziału w życiu społecznym, po uwolnieniu się od obowiązków zawodowych, rodzinnych i społecznych”⁴. Z kolei J. Danecki pojęcie czas wolny używa „dla oznaczenia nadwyżki ponad czas snu oraz wszelkich prac o znaczeniu ekonomicznym (czy to będą prace zarobkowe, czy czynności w gospodarstwie domowym) i zajęć z pracami tymi organicznie związanymi (dojazdy)”⁵. E. Wnuk-Lipiński czas wolny traktuje jako „czas pozostający do osobistej dyspozycji człowieka po spełnieniu przez niego obowiązków zawodowych, rodzinnych, szkolnych oraz po zaspokojeniu potrzeb biologicznych

¹ R. Grzywacz, M. Przydział, *Turystyka weekendowa i jej znaczenie dla wykorzystania czasu wolnego w rodzinie w: Turystyka i rekreacja szansą rozwoju aktywności społecznej*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2008, s. 187–188.

² Por. C. Bywalec, L. Rudnicki, *Konsumpcja*, PWE, Warszawa 2002, s. 71.

³ B. Jung, *O czasie wolnym. Kultura i rekreacja w procesach rozwoju społeczno-ekonomicznego*, Monografie i Opracowania nr 241, Wydawnictwo SGPiS, Warszawa 1987, s. 14.

⁴ J. Dumazedier, *Problemes actuels de la sociologie du loisir*, RISS, vol. XII, nr 4, UNESCO, Paris 1960, s. 563, cyt. za S. Czajka, *Z problemów czasu wolnego*, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1975, s. 39.

⁵ J. Danecki, *Jedność podzielonego czasu. Czas wolny i czas pracy w społeczeństwach uprzemysłowionych*, KiW, Warszawa 1974, s. 196.

organizmu”⁶. „Czas – który dzięki wolnym wyborom – wypełniają czynności (sytuacje lub stany) spełniane dla nich samych”⁷ twierdzi K. Rogoziński.

Niezależnie od wielu interpretacji, czas pozostający do dyspozycji jednostki po wypełnieniu obowiązków zawodowych, rodzinnych i społecznych może być wykorzystywany biernie lub/i czynnie (por. tabelę 1), a wśród możliwości jego zagospodarowania wymienia się:

- uczestnictwo w sporcie i rekreacji,
- samokształcenie,
- uczestnictwo w kulturze i rozrywce,
- realizację zamiłowań osobistych – hobby i gry (np. malowanie, pisanie wierszy, kolekcjonowanie),
- życie towarzyskie (spotkania z przyjaciółmi, znajomymi, rozmowy z członkami gospodarstwa domowego itp.),
- podróżowanie,
- działalność w organizacjach świeckich i religijnych,
- korzystanie ze środków masowego przekazu,
- odpoczynek bierny.

Tabela 1

Formy aktywności w czasie wolnym poza miejscem stałego zamieszkania

Wypoczynek bierny		Wypoczynek czynny	
w domu	poza domem	w domu	poza domem
–	– kluby – wczasy – sanatoria	– samokształcenie – aktywność twórcza – majsterkowanie – ogród, działka – hobby – inne	– kształcenie – turystyka – aktywność kulturalna – inne

Źródło: G. Cieloch, J. Kuczyński, K. Rogoziński, *op.cit.*, s. 52.

⁶ E. Wnuk-Lipiński, *Praca i wypoczynek w budzecie czasu*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1972, s. 10–11.

⁷ G. Cieloch, J. Kuczyński, K. Rogoziński, *Czas wolny – czasem konsumpcji?*, PWE, Warszawa 1992, s. 20.

W tym ujęciu turystyka jawi się jako wypoczynek czynny w czasie wolnym poza domem. Są pewne formy ruchu turystycznego, będące wypoczynkiem biernym poza domem, reprezentujące na przykład turystykę pobytową, choć w trakcie jej trwania dochodzi do pewnej aktywności rekreacyjnej. Warto dodać, że czas wolny może być wypełniony zachowaniami trojakiemu typu⁸:

- motywowanych zadaniami, na przykład zdobywanie wiedzy, uprawianie sportów i turystyki kwalifikowanej, realizacja hobby,
- motywowanych rozrywką, na przykład zabawa, uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, życie towarzyskie, korzystanie ze środków masowego przekazu,
- motywowanych bezczynnością, na przykład wypoczynek bierny, leżenie na plaży, gry komputerowe.

Współczesna tak zwana cywilizacja czasu wolnego zmierza w dwóch kierunkach – humanistycznego rozwoju człowieka („być”) oraz dążenia do zdobywania dóbr materialnych („mieć”)⁹. Aby ten drugi nie przysłonił pierwszego, należy zwrócić uwagę na korzyści z dobrze wykorzystanego czasu wolnego, który przynosi człowiekowi satysfakcję, rozwija jego osobowość i jednocześnie ma korzystny wpływ na jego zdrowie fizyczne i psychiczne. Wydaje się, że najbardziej pożądana jest tu aktywność rekreacyjno-sportowa.

2. Aktywność rekreacyjno-sportowa – specyfika pojęcia

Każda aktywność, nie tylko turystyczna, podejmowana w czasie wolnym to akty konsumpcji. Wśród nich wymienia się aktywność rekreacyjno-sportową. Jej interpretację poprzedzą rozważania na temat aktywności rekreacyjnej i aktywności sportowej.

Aktywność rekreacyjna to ta, która jest „dobrowolnie podjęta dla przyjemności w czasie wolnym bez negatywnych skutków oddziaływania”¹⁰. Jej cechy charakterystyczne są następujące¹¹:

⁸ Por. W.W. Gaworecki, *Turystyka*, PWE, Warszawa 2003, s. 114.

⁹ *Ibidem*, s. 115.

¹⁰ Ch.A. Bucher, *Recreation for Today's Society*, Prentice Hall, Englewood Cliffs England, New Jersey 1984, s. 11.

¹¹ *Ibidem*.

- podjęcie i zrealizowanie w czasie wolnym,
- indywidualny, niezależny wybór aktywności,
- udział przede wszystkim dla przyjemności i osobistej satysfakcji,
- akt pozytywny, społecznie akceptowany (nie można uznać za rekreacyjną działalność w czasie wolnym, takiej jak kradzieże, wandalizm, przemoc czy inne jej formy niezgodne z prawem lub dobrymi obyczajami).

Nieco inaczej kategorię tę tłumaczy R.W. Winiarski, dla którego rekreacja to „zespół zachowań, które podejmowane są poza obowiązkami zawodowymi, rodzinnymi i społecznymi. Służą one wypoczynkowi, rozrywce oraz rozwojowi psychofizycznemu człowieka”¹².

Rozpatrując aktywność sportową, rozumianą jako sport wyczynowy, instrumentalny i rekreacyjny, należy stwierdzić, że ten ostatni, uprawiany w czasie wolnym przede wszystkim dla przyjemności i rozrywki¹³, jest szczególnie formą rekreacji, która służy zarówno wypoczynkowi, jak i rozwojowi psychospołecznemu jednostki. Biorąc to pod uwagę, można zauważyć, że zarówno rekreacja, jak i sport rekreacyjny odnoszą się do określonych zachowań w czasie wolnym, przy czym o ile rekreacja dotyczy zachowań czynnych i biernych, o tyle sport rekreacyjny – aktywnych fizycznie zachowań rekreacyjnych¹⁴. W rezultacie, jak pisze B. Marciszewska, „aktywność sportową, podejmowaną w czasie wolnym w celach rekreacyjnych określa się aktywnością rekreacyjno-sportową”¹⁵. Jej konsumpcja jest rozumiana jako proces zaspokojenia potrzeby uczestnictwa w aktywności rekreacyjno-sportowej w czasie wolnym z wykorzystaniem odpowiedniej podaży usług¹⁶. Należy dodać, że we współczesnej turystyce zaciera się granica między rekreacją a sportem. Coraz wyraźniej ujawnia się bowiem nurt podróžowania w poszukiwaniu przyjemności, intensyfikacji przeżyć, doznań i emocji. Skutkuje to sytuacją, że tradycyjne dyscypliny spor-

¹² R.W. Winiarski, *Motywacja aktywności rekreacyjnej człowieka*, Wydawnictwo AWF w Krakowie, Kraków 1991, s. 3.

¹³ Por. R.W. Winiarski, *Aktywność sportowa młodzieży. Geneza – struktura – uwarunkowania*, Wydawnictwo AWF w Krakowie, Kraków 1995, s. 40.

¹⁴ Por. R.W. Winiarski, *Wstęp do teorii rekreacji (ze szczególnym uwzględnieniem rekreacji fizycznej)*, Wydawnictwo AWF w Krakowie, Kraków 1989, s. 9; idem, *Motywacja...*, s. 5.

¹⁵ B. Marciszewska, *Konsumpcja usług rekreacyjno-sportowych*, Wydawnictwo AWF w Gdańsku, Gdańsk 1999, s. 64.

¹⁶ *Ibidem*, s. 79.

towe i formy rekreacji coraz częściej ustępują miejsca ich mieszanym odmianom – nietypowym lub/i ekstremalnym¹⁷.

Reasumując, nadrzędnym pojęciem jest czas wolny, natomiast aktywność rekreacyjno-sportowa to jedna z form jego wykorzystania. Trzeba jednocześnie zaznaczyć, że czasem wolnym człowiek może dysponować nie tylko w miejscu zamieszkania, ale także podczas wyjazdu turystycznego¹⁸. Wówczas również można, a nawet trzeba, podejmować aktywność rekreacyjno-sportową.

3. Sposoby wykorzystania czasu wolnego podczas wyjazdu turystycznego – koncepcja badania

Do pokazania aktywności rekreacyjno-sportowej podejmowanej w czasie wolnym podczas wyjazdu turystycznego wykorzystano wyniki badań ankietowych, przeprowadzonych wśród odwiedzających Małopolskę w drugim i trzecim kwartale 2009 roku na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Krakowie, a pod nadzorem Małopolskiej Organizacji Turystycznej. Respondentami byli goście krajowi i zagraniczni, zarówno turyści (korzystający z co najmniej jednego noclegu w Małopolsce), jak i odwiedzający jednodniowi. W sumie badaniem objęto 4458 osób.

Przedmiotem analizy jest konsumpcja usług rekreacyjno-sportowych oferowanych na terenie Małopolski przez odwiedzających ją turystów. Należy podkreślić, że usługi rekreacyjno-sportowe są tu traktowane łącznie z infrastrukturą i walorami turystyczno-rekreacyjnymi, co w całości tworzy podaż rekreacyjno-sportową obszaru recepcji turystycznej. Tworzą ją te dobra i urządzenia turystyczne oraz usługi, które służą organizacji czasu wolnego turystów. W rezultacie wyspecyfikowano następujące formy aktywności rekreacyjno-sportowej: uprawianie turystyki aktywnej, poznawczej, uczestnictwo w kulturze, rozrywkę, realizowanie zainteresowań, życie towarzyskie, spacer, wypoczynek bierny. Wymienione rodzaje aktywności mają charakter konsumpcji indywidualnej¹⁹ (tj. charakter kreatywny, wolny) i zgodnie z przyjętymi założeniami służą zaspokojeniu potrzeb (wypoczynku, rozrywki, rozwoju psycho-

¹⁷ *Turystyka*, red. W. Kurek, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 85.

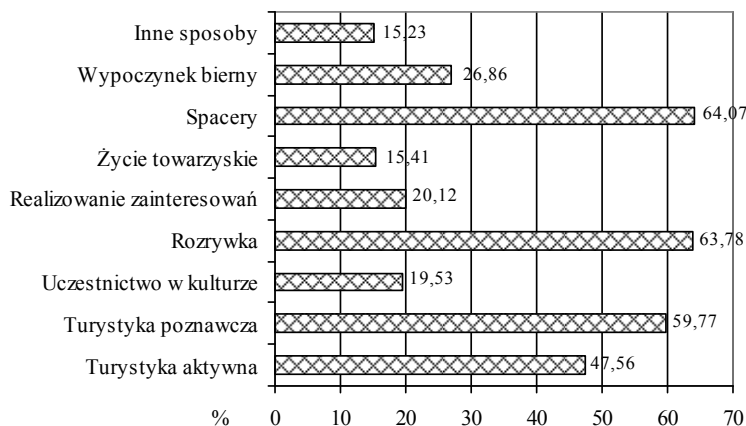
¹⁸ Wyjazd turystyczny już sam w sobie realizowany jest w czasie wolnym.

¹⁹ B. Marciszewska, *op.cit.*, s. 21.

fizycznego) związanych z aktywnością rekreacyjno-sportową w czasie wolnym jednostki. Nie są one jednak celem samym w sobie, ale formą towarzyszącą przyjazdom turystycznym do Małopolski o zupełnie innych motywach – przykładowo osoby podróżujące do Małopolski w celach religijnych w czasie wolnym zwiedzają, turyści przybywający w sprawach biznesowych uczestniczą w kulturze, a goście o motywach odwiedzin krewnych i znajomych uprawiają turystykę aktywną.

4. Rekreacja i sport jako formy spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę

Goście odwiedzający Małopolskę najczęściej spędzają swój czas wolny spacerując (ponad 64%) – rysunek 1.

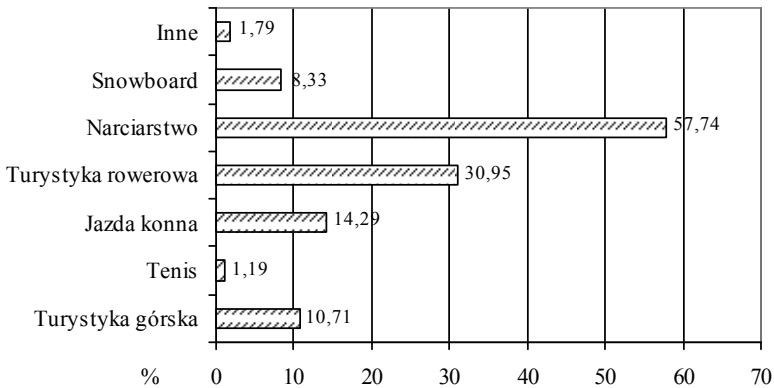

Rys. 1. Sposób spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

Porównywalny odsetek (niemal 64) chodzi do restauracji, kawiarni, pubów, klubów i na dyskoteki, czyli zaspokajają swoje potrzeby rozrywkowe. Relatywnie dużo osób (prawie 60%) zwiedza okoliczne miejscowości, ich zabytki świeckie i sakralne, muzea (w tym skanseny) i inne atrakcje. Dużą popularno-

ścią w Małopolsce cieszy się ponadto turystyka aktywna (ponad 47%), w tym zwłaszcza jazda na nartach (niemal 58%), rowerze (prawie 31%) i konno (ponad 14%) oraz wędrówki po górach (niemal 11%) – rysunek 2.

Rys. 2. Aktywne sposoby spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

Uprawianie aktywnej turystyki w Małopolsce umożliwia jej wyjątkowe położenie geograficzne oraz rzeźba terenu z przewagą gór i wyżyn. Znajduje się tu 80 stacji narciarskich i ponad 250 tras zjazdowych, w tym między innymi w Zakopanem (Kasprowy Wierch, Gubałówka, Nosal, Koziniec, Polana Szymoszkowa, Harenda), Białce Tatrzańskiej (Bania, Kaniówka, Kotelnica Białczańska), Bukowinie Tatrzańskiej, Witowie, Małym Cichym, Zawoi (Mosorny Groń), Sieprawiu, Kasinie Wielkiej, Kamionnej, Spytkowicach, Koninkach, Lubomierzu, Szczawie, Krynicy (Jaworzyna Krynicka, Słowiny i Henryk), Wierchomli Małej, Suchej Dolinie, Rytrze, Szczawnicy, Kluszkowcach czy Niedzicy. Po całym regionie w najatrakcyjniejszych zakątkach rozsiane są też liczne trasy rowerowe, w tym między innymi „Dookoła Tyńca i Bielan”, „Przez Jurę”, „Krętymi drózkami Spiszu”, „Wokół Pienin”. W Małopolsce jest ponadto wiele stadnin oraz ośrodków hodowli i rekreacji konnej. Przez teren Beskidów przebiega Szlak Beskidzkiej Turystyki Konnej, a na terenie Nowego Targu i w jego okolicach jest 11 oznakowanych szlaków konnych. Można też jeździć między innymi w Beskidzie Niskim, Gorcach i okolicach Krakowa. Niezwy-

kłych przeżyć mogą dostarczyć również wycieczki górskie po szlakach, w tym po najtrudniejszym – Orla Perć, ale także na Kasprowy Wierch, na Giewont i dalej przez malowniczą Dolinę Małej Łąki, na Babią Górę, Turbacz, Sokolicę, Trzy Korony czy przez Gorczański Park Narodowy²⁰.

Niestety, aż 1/4 odwiedzających Małopolskę wypoczywa biernie (z reguły nad wodą), a tylko po 1/5 partycypuje w kulturze (chodząc do kina, teatru, opery, filharmonii lub uczestnicząc w wydarzeniach) czy realizuje własne zainteresowania. Wśród wydarzeń kulturalnych największym zainteresowaniem wśród turystów cieszą się następujące (rys. 3):

1. Tatrzańskie Wici (ponad 19%) – cykl plenerowych wydarzeń kulturalnych w okresie wakacyjnym na terenie gmin powiatu tatrzańskiego, w tym Dzień Misia, Miodu i Bartników w Poroninie, Poroniańskie Lato, Święto Pstrąga, Wybory Nojszwarnijysyj Górolecki w Białym Dunajcu, Wybór Cepra i Ceperki Roku, Wybór Harnasia Roku w Białce Tatrzańskiej, Witowiańsko Watra w Witowie, Festiwal Oscypka i Serów Wszelakich w Zakopanem, MTB Harenda Grand Prix Zakopane²¹.

2. Koncerty i festiwale (niemal 16%), w tym między innymi Europejski Festiwal im. Jana Kiepury – dwutygodniowe święto muzyki, które w sierpniu każdego roku gromadzi tłumy w Krynicy. Festiwal obfituje w wydarzenia muzyczne, takie jak spektakle musicallowe, operowe i operetkowe, rewie piosenek. Nie brakuje również kina festiwalowego i spektakli teatralnych²².

3. Tour de Pologne (ponad 15%) – wieloetapowy szosowy wyścig kolarski, organizowany cyklicznie na terenie Polski (z północy na południe) w sierpniu każdego roku. Jego szósty i siódmy (ostatni) etap przebiegają przez Małopolskę – z Oświęcimia do Bukowiny Tatrzańskiej i z Nowego Targu do Krakowa²³.

4. Imprezy biznesowe (prawie 14%), w tym Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju, które, uznane za wydarzenie w Europie Środkowej i Wschodniej, rokrocznie gromadzi międzynarodowe grono ekspertów i liderów życia politycznego, społecznego, gospodarczego oraz kulturalnego z Europy, Azji i Ameryki (ok. 2000 gości z 60 krajów). Jego misją jest stworzenie korzystnego kli-

²⁰ Szerzej zob. <http://www.visit.malopolska.pl/turystyka/aktywna>, marzec 2011.

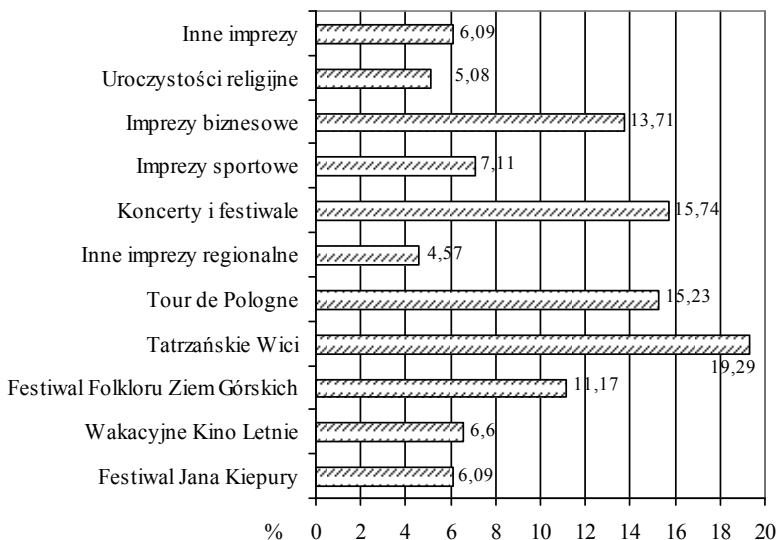
²¹ Szerzej zob. <http://zakopiec.info/ix-tatrzańskie-wici-2010>, marzec 2011.

²² Szerzej zob. <http://www.kiepurafestival.pl/krynica-zdroj.php>, marzec 2011.

²³ Szerzej zob. <http://2011.tourdepologne.pl/index.php>, marzec 2011.

matu dla rozwoju współpracy politycznej i gospodarczej między Unią Europejską a sąsiadującymi krajami²⁴.

5. Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem (ponad 11%) – jedna z najstarszych i największych imprez folklorystycznych w Polsce i Europie, odbywająca się w sierpniu każdego roku. Przed publicznością tańczą i śpiewają zespoły góralskie z kraju i wszystkich kontynentów. Zmaganiom o złotą, srebrną, brązową ciupagę towarzyszą liczne konkursy kapeli muzyków, wystawy, kiermasze sztuki ludowej, spotkania z artystami ludowymi i profesjonalnymi plastykami, Dni Przewodnickie, uliczne korowody uczestników festiwalu, imprezy plenerowe itp.²⁵

Rys. 3. Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych przez odwiedzających Małopolskę
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

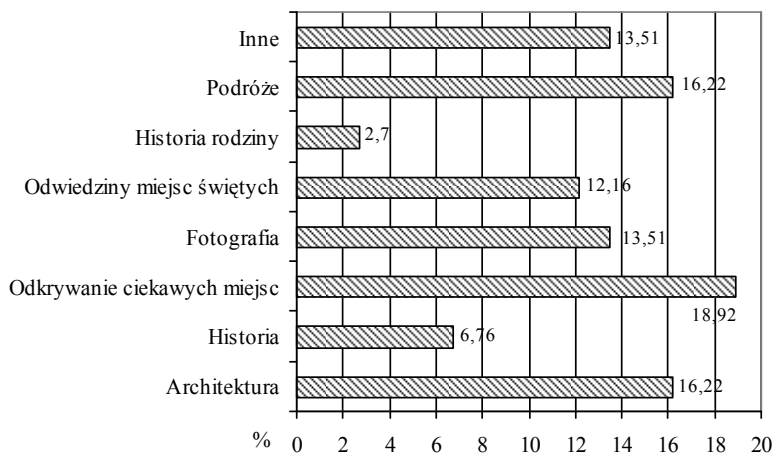
²⁴ Szerzej zob. <http://www.forum-ekonomiczne.pl/1415,Forum+Ekonomiczne>, marzec 2011.

²⁵ Szerzej zob. <http://www.festiwal.ezakopane.pl>, marzec 2011.

Najczęściej wymieniane zainteresowania w czasie wolnym podczas pobytu w Małopolsce są następujące (rys. 4):

- odkrywanie ciekawych miejsc (prawie 19%),
- zwiedzanie zabytków architektury, w tym zamków, drewnianych kościołów, chat itp. (ponad 16%),
- podróżowanie (ponad 16%),
- fotografowanie (ponad 13%),
- odwiedzanie miejsc świętych, w tym tych związanych z Janem Pawłem II (ponad 12%),
- inne hobby, na przykład muzyka, taniec, malarstwo (ponad 13%).

Biorąc pod uwagę zabytki i miejsca ciekawe, trzeba zauważyć, że w Małopolsce jest aż osiem obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO, a bogactwo uzupełnia wiele drewnianych kościołów i cerkwi, dworów i wiejskich zagród oraz skansenów, które swoim wyglądem przypominają małopolskie wsie sprzed kilkuset lat. Można tu także natrafić na średniowieczne zamki i warownie²⁶.

Rys. 4. Zainteresowania realizowane przez odwiedzających Małopolskę w czasie wolnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

²⁶ Szerzej zob. <http://www.visit.malopolska.pl/turystyka/kulturowa>, marzec 2011.

Nie sposób nie wspomnieć, że Małopolska ma wielowiekowe tradycje chrześcijańskie. To tu, w Wadowicach, wychowywał się, a następnie w Krakowie apostołował papież Polak Jan Paweł II, który wyznaczył Świątyni Miłosierdzia Bożego w krakowskich Łagiewnikach szczególną rolę do odegrania w chrześcijańskim świecie²⁷.

Wśród innych sposobów zagospodarowania wolnego czasu odwiedzający Małopolskę wymieniają przede wszystkim (rys. 5):

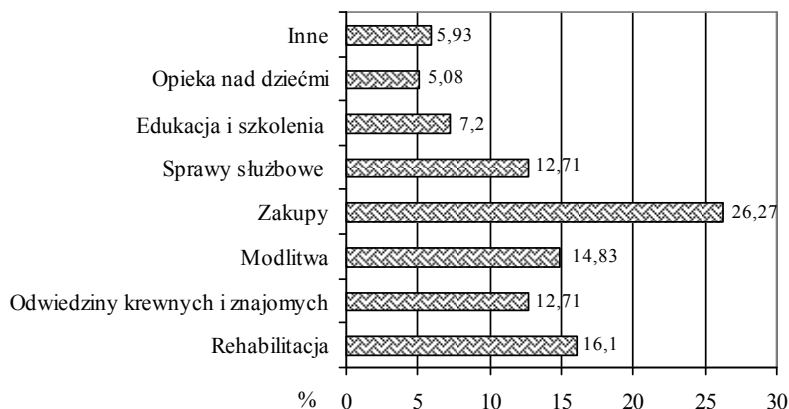
- zakupy (ponad 26%),
- rehabilitację (ponad 16%),
- modlitwę (prawie 15%),
- spotkania biznesowe (prawie 13%),
- spotkania rodzinne (prawie 13%),
- edukację i szkolenia (ponad 7%).

Zakupy dla jednych są koniecznością, a dla innych przyjemnością i rozrywką, a nawet hobby. Są zwolennicy robienia zakupów w hipermarketach (gdzie mogą kupić wszystko w jednym miejscu), ale i tacy, którzy klimat i atmosferę małych sklepów spożywczych, warzywniaków i butików nie zamieniają na nic w świecie. Trzecią grupę tworzą klienci targowisk i hal targowych. W Małopolsce można znaleźć wszystko: wielkie centra handlowe (typu Bonarka czy Galeria Krakowska), supermarkety, sklepy spożywcze, odzieżowe, obuwnicze, butiki i targowiska – rozsiane po licznych miastach i miasteczkach.

Jeśli chodzi o rehabilitację, to w Małopolsce można korzystać z naturalnych sposobów leczenia proponowanych przez liczne sanatoria i domy uzdrowiskowe. O leczniczych właściwościach wód mineralnych można się przekonać, odwiedzając Krynicy-Zdrój, Muszynę, Pivniczną czy Wysową. Europejski poziom prezentują nowo powstające ośrodki SPA, ale także renomowane uzdrowiska podziemne w Wieliczce i Bochni. W Krakowie-Swoszowicach istnieje jedyne w Polsce i jedno z niewielu w Europie uzdrowisko funkcjonujące na obszarze dużej aglomeracji²⁸.

²⁷ Szerzej zob. <http://www.visit.malopolska.pl/turystyka/pielgrzymkowa>, marzec 2011.

²⁸ Szerzej zob. <http://www.visit.malopolska.pl/turystyka/uzdrowiskowa>, marzec 2011.

Rys. 5. Inne sposoby zagospodarowania wolnego czasu przez odwiedzających Małopolskę

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

W Małopolsce znajduje się łącznie kilkaset miejsc świętych, do których pielgrzymują wierni na modlitwę. Większość tutejszych sanktuariów jest związana z kultem maryjnym. Są to między innymi Kalwaria Zebrzydowska (także kult Męki Pańskiej), Ludźmierz, Tuchów, Wiktorówki-Rusinowa Polana, Zakopane-Krzepiówki. Należy też wspomnieć o Tropiu nad Dunajcem (kult św. Andrzeja Świerada), Kobylance (cudowny krucyfiks), Szczepanowie (kult św. Stanisława Biskupa i Męczennika). W Krakowie głównymi ośrodkami kultu były od zawsze katedra na Wawelu oraz Skałka z grobami świętych. Specyficznym miejscem jest też Oświęcim, do którego udają się „parapielgrzymki” wyznawców różnych religii z całego świata²⁹.

Trzeba zauważyć, że na terenie Małopolski działalność prowadzi ponad 300 tys. podmiotów gospodarczych³⁰. Region ma też bogatą i specjalistyczną ofertą dla organizatorów spotkań biznesowych. Bazę tę tworzy ponad 300 obiektów, wśród których są nie tylko luksusowe hotele czy ośrodki konferen-

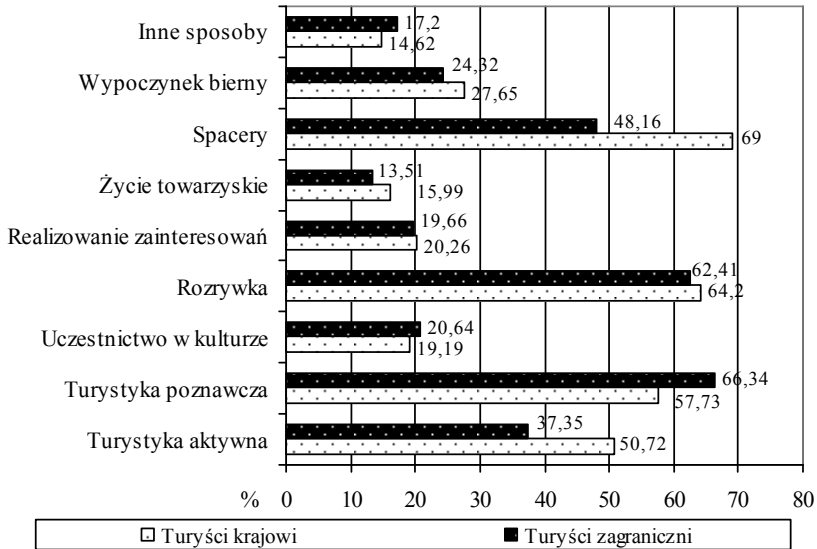
²⁹ Szerzej zob. A. Jackowski, *Kraków – światowe centrum pielgrzymkowe*, <http://www.sgpm.krakow.pl/artykuly/formatka.php?idwyb=238>, marzec 2011.

³⁰ Szerzej zob. *Potencjał gospodarczy Małopolski*, <http://www.malopolskie.pl/Gospodarka/Promocja>, marzec 2011.

cyjne, ale także muzea i obiekty zabytkowe: dwory, pałace i zamki³¹. Nic zatem dziwnego, że podczas pobytu w województwie można załatwić sprawy służbowe lub wziąć udział w konferencji, seminarium, szkoleniu.

5. Czynniki różnicujące formy aktywności rekreacyjno-sportowej w czasie wolnym przez odwiedzających Małopolskę

Forma spędzania wolnego czasu przez odwiedzających gości krajowych i zagranicznych jest zróżnicowana – rysunek 6.

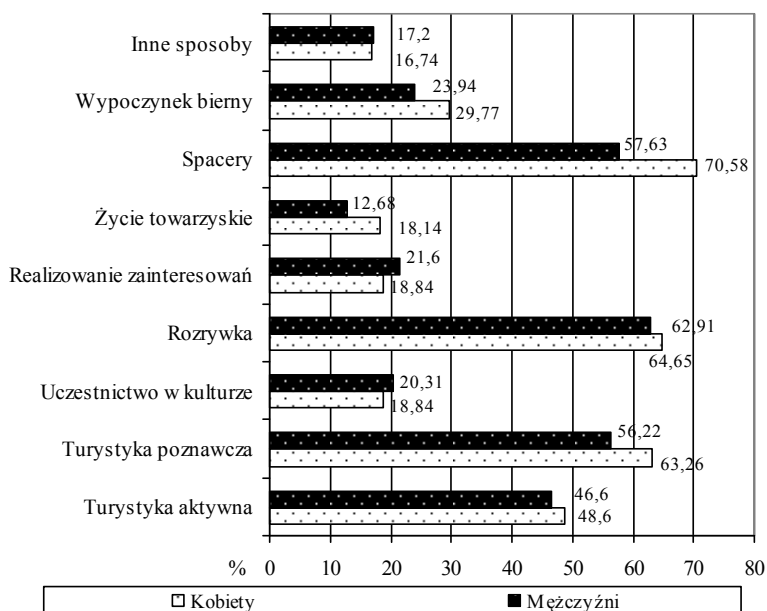
Rys. 6. Sposób spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę gości krajowych i zagranicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

³¹ Szerzej zob. *Małopolska stawia na turystykę biznesową*, http://turystykamalopolska.pl/247/malopolska_stawia_na_turystyce_biznesowa,1721.html, marzec 2011.

Cudzoziemcy rzadziej korzystają z możliwości, jakie daje im Małopolska w tym zakresie. Wyjątkiem jest turystyka poznawcza (zwiedzanie), którą uprawia najwięcej, bo prawie 2/3 gości zagranicznych (Polaków tylko ok. 58%), oraz regionalna kultura, w której uczestniczy ponad 1/5 obcokrajowców (Polaków niewiele mniej, bo ok. 19%). Cudzoziemcy częściej też wymieniają inne formy aktywności rekreacyjno-sportowej (ponad 17%, a wśród gości krajowych tylko niecałe 15%). Wśród odwiedzających gości krajowych szczególną popularnością cieszy się małopolska baza sportowo-rekreacyjna, umożliwiająca uprawianie turystyki kwalifikowanej (niemal 51%, a wśród cudzoziemców tylko ok. 37%), spacerów (69%, a wśród obcokrajowców tylko ok. 48%) oraz rozrywki i życie towarzyskie (odpowiednio ponad 64% i prawie 16%, a wśród goście zagranicznych – ok. 62% i ok. 13%).

Również płeć różnicuje sposób spędzania czasu podczas pobytu turystycznego w Małopolsce – rysunek 7. Kobiety częściej starają się wykorzystać każdą wolną chwilę na rekreację, w tym zwłaszcza na spacerów (ponad 70%), rozrywkę (niemal 65%), zwiedzanie (ponad 63%) i aktywny wypoczynek (prawie 49%).

Rys. 7. Sposób spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę według płci

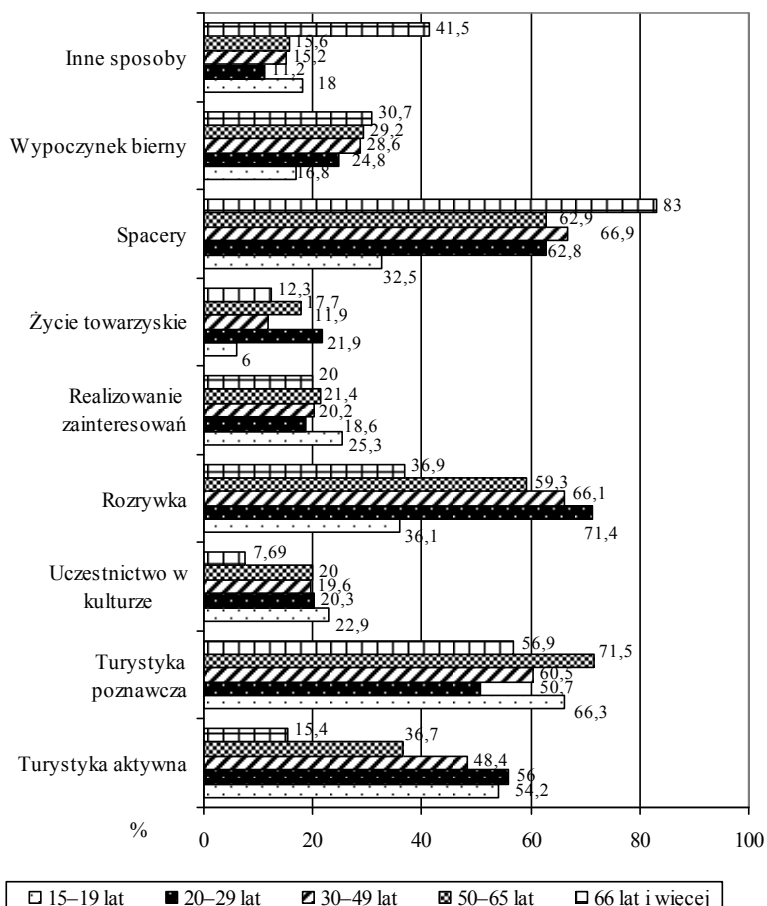
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

Mężczyźni preferują wprawdzie takie same formy zagospodarowania wolnego czasu, ale, po pierwsze, odsetek uczestniczących w nich jest zdecydowanie mniejszy, a po drugie, nieco inna jest hierarchia ich ważności, czyli najpierw rozrywka (prawie 63%), potem spacer (prawie 58%), a następnie zwiedzanie (ponad 56%) i aktywny wypoczynek (prawie 47%).

Warto zaznaczyć, że kobiety częściej spotykają się ze znajomymi (ponad 18%, a mężczyźni – tylko niecałe 13%). Niestety, częściej wypoczywają też biernie (niemal 30%, a mężczyźni – niecałe 24%), co przypuszczalnie jest związane z tym, że wiele z nich pracuje obecnie zawodowo i jednocześnie wykonuje większość obowiązków domowych. Są zatem bardzo zmęczone i uważają, że tylko bezczynność może najlepiej wyeliminować ten stan. Mężczyźni są bardziej skłonni do uczestniczenia w kulturze (ponad 20%, kobiety – niecałe 19%), w tym zwłaszcza w imprezach sportowych (np. Tour de Pologne) i biznesowych. Więcej z nich realizuje też własne zainteresowania (prawie 22%, kobiety – niecałe 19%), ma bowiem więcej czasu wolnego (z racji chociażby uchylania się od obowiązków domowych), i z reguły wyższe zarobki³².

Czynnikiem różnicującym aktywność jednostki jest wiek. Analizując jego wpływ na sposób spędzania czasu wolnego gości Małopolski, zauważono, że we wszystkich wyróżnionych grupach wiekowych najczęściej wymieniano spacer, zwiedzanie, rozrywkę i aktywny wypoczynek. Hierarchia ważności tych form jest jednak odmienna w poszczególnych grupach – rysunek 8. Najmłodszy odwiedzający region najbardziej preferują zwiedzanie (ponad 66%), następnie turystykę aktywną (prawie 55%) i rozrywkę (ponad 36%), a w mniejszym stopniu życie towarzyskie (6%). Z kolei turyści w wieku od 20 do 29 lat, będąc w Małopolsce, swój czas wolny najchętniej przeznaczają na rozrywkę (ponad 71%), natomiast najmniej preferowanymi przez nich formami aktywności są inne sposoby spędzania wolnego czasu (11,2%), między innymi spotkania z rodziną i zakupy. Dla turystów w wieku od 30 do 49 lat zdecydowanym priorytetem są zarówno spacer, jak i rozrywka (blisko 70%), natomiast najrzadziej deklarowaną przez nich formą aktywności jest życie towarzyskie (blisko 12%). Osoby w okresie przedemerytalnym, czyli w wieku od 50 do 65 lat, najbardziej preferują zwiedzanie (ponad 71%), następnie spacer (prawie 63%)

³² *Ekonomia i pleć. Pozycja zawodowa kobiet w Unii Europejskiej*, red. A.G. Dijkstra, J. Plantega, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003, s. 66–67.

Rys. 8. Sposób spędzania czasu przez odwiedzających Małopolskę według wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

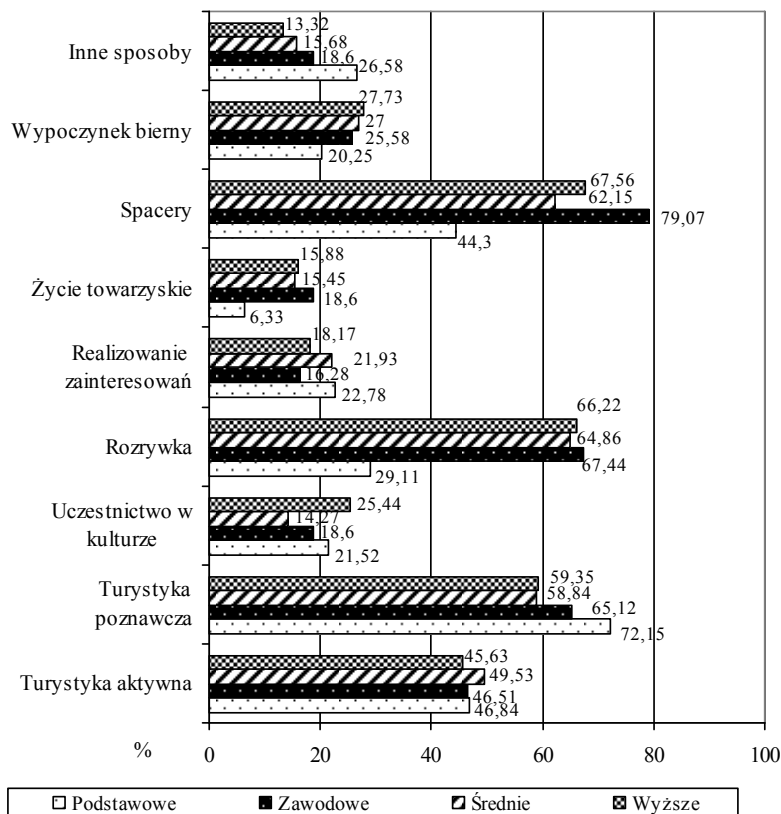
i rozrywkę (blisko 60%), a w mniejszym stopniu inne sposoby spędzania czasu wolnego (ponad 15%), na przykład spotkania z sacrum, spotkania z rodziną, zakupy. Seniorzy w wieku 65+ są nastawieni głównie na spacerzy (83%) oraz poznanie ciekawych miejsc i obiektów (blisko 57%). Ten segment gości najliczniej uprawia nietypowe sposoby spędzania wolnego czasu (prawie 42%),

przeznaczając go zwłaszcza na modlitwę³³ i rehabilitację³⁴. Z pewnością daje im to satysfakcję psychiczną, radość życia i spełnienie, tak niezbędne w okresie poprodukcyjnym, kiedy brak pracy zawodowej niejednokrotnie powoduje spadek własnej wartości.

Biorąc pod uwagę wykształcenie, trzeba stwierdzić, że wraz ze wzrostem wykształcenia wzrasta, niestety, odsetek wypoczywających biernie (z ok. 20% do prawie 28%) i zmniejsza się procent wskazujących na mniej typowe formy wykorzystania czasu wolnego podczas pobytu w Małopolsce (z prawie 27% do ok. 13%) – rysunek 9. Wszystkie grupy wyodrębnione ze względu na poziom wykształcenia wykazują zainteresowanie turystyką poznawczą, spacerami, rozrywką i aktywnym wypoczynkiem, jednak mają inną hierarchię ich ważności. Goście z wykształceniem podstawowym najbardziej preferują zwiedzanie (ponad 72%), następnie turystykę aktywną (prawie 47%) i spacer (ponad 44%), a w mniejszym stopniu rozrywkę (ok. 29%). Dla turystów po szkole zawodowej zdecydowanym priorytetem są spacer (ponad 79%), dalej rozrywka (ponad 67%) i zwiedzanie (ponad 65%), a na końcu aktywny wypoczynek (niecałe 47%). Osoby, które ukończyły szkołę średnią, rozrywkę (prawie 65%) przedkładają nad spacer (ponad 62%), poznanie (prawie 59%) i uprawianie sportu rekreacyjnego (prawie 50%). Przybysze po studiach najczęściej wybierają spacer (prawie 68%) i rozrywkę (niemal 2/3), a w mniejszym stopniu zwiedzanie (ponad 59%) i aktywny wypoczynek (ok. 45%). Ci ostatni najczęściej spośród badanych grup uczestniczą natomiast w kulturze (ponad 1/4). Warto dodać, że własne zainteresowania w największym stopniu realizują osoby z wykształceniem podstawowym (prawie 23%), a życie towarzyskie prowadzą goście po szkole średniej (prawie 19%).

³³ Wzrastająca na emeryturze lub rencie aktywność religijna pomaga m.in. zaakcentować procesy starzenia, choroby i przystosować się do nowej sytuacji. Zob. G. Orzechowska, *Aktualne problemy gerontologii społecznej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Olsztyn 1999, s. 29.

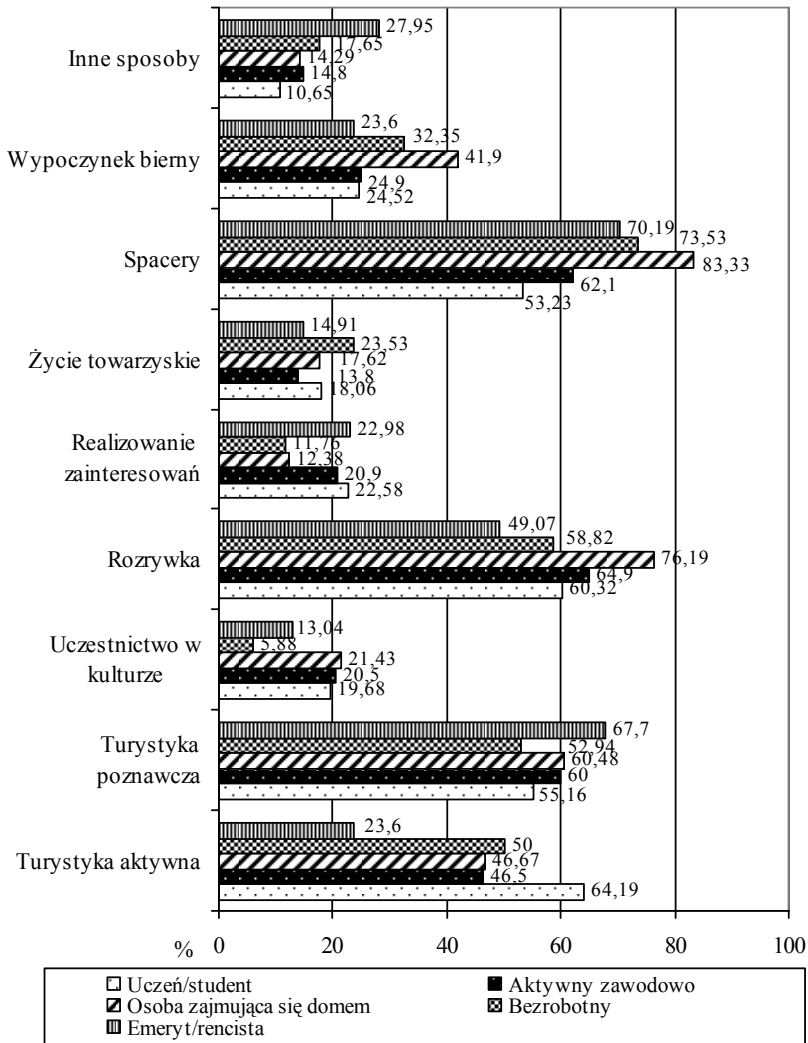
³⁴ Szerzej na temat zmian w organizmie w związku z chorobą i biologicznym starzeniem się człowieka zob. m.in. W. Sidorowicz, *Starość a sprawność*, Sport i Turystyka, Warszawa 1974, s. 53–57; H. Szwarc, T. Wolańska, T. Łobożewicz, *Rekreacja i turystyka ludzi w starszym wieku*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1988, s. 23–25.

Rys. 9. Sposób spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę według wykształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

Analiza zróżnicowania form aktywności rekreacyjno-sportowej ze względu na status zawodowy pozwala dojść do podobnych wniosków, jak badanie według wykształcenia – we wszystkich grupach najczęściej wymieniane są spacer, zwiedzanie, rozrywka i aktywny wypoczynek, ale ich kolejność z uwagi na częstość wskazań jest odmienna – rysunek 10. Uczniowie i studenci preferują, co oczywiste, uprawianie sportów rekreacyjnych (ponad 64%) i rozrywkę (ponad 60%), ale ponad połowa z nich poznaje również zabytki i okolice (ponad 55%) oraz chodzi na spacer (ponad 53%).

Rys. 10. Sposób spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę według statusu zawodowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

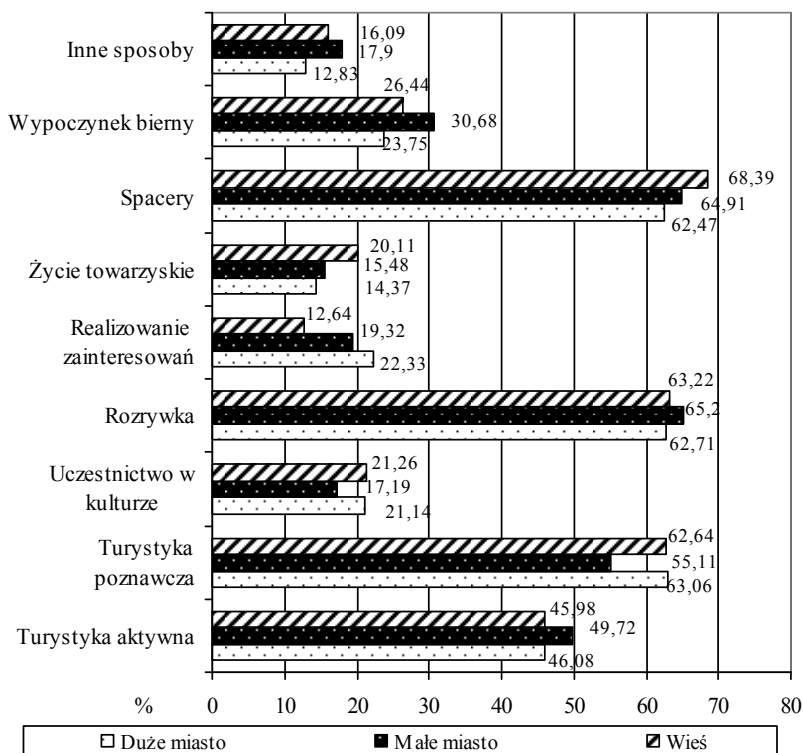
Aktywni zawodowo w największym stopniu korzystają z lokali gastronomicznych, klubów i dyskotek (prawie 65%), chodzą na spacer (ponad 62%) i zwiedzają (60%), a rzadziej wypoczywają aktywnie (niecałe 47%). Wśród osób zajmujących się domem prym wiodą spacer (ponad 83%) i rozrywka

(ponad 76%), a rzadziej wybierana jest turystyka poznawcza (ok. 60%) i sporty rekreacyjne (ok. 47%). Tego typu turyści, przypuszczalnie ze względu na ciągłą pracę w domu, podczas wyjazdu turystycznego najczęściej wypoczywają biernie (prawie 42%), ale też najwięcej z nich w porównaniu z pozostałymi grupami uczestniczy w kulturze (ponad 21%). Bezrobotni zazwyczaj podobnie jak poprzedni segment wybierają mniej kosztowne formy spędzania wolnego czasu, czyli spacer (prawie 74%) i rozrywkę (prawie 59%), aczkolwiek zwiedzanie i aktywny wypoczynek też cieszą się wśród nich relatywnie dużą popularnością (odpowiednio prawie 53% i 50%). Warto dodać, że w porównaniu z pozostałymi grupami najwięcej z nich zacieśnia więzi koleżeńskie – prawie 24% spotyka się w czasie wolnym ze znajomymi. Wreszcie emeryci i renciści, z uwagi na wiek lub/i chorobę, są szczególnie nastawieni na te formy aktywności rekreacyjno-sportowej, które nie wymagają kondycji fizycznej, czyli na spacer (ponad 70%)³⁵ oraz poznanie ciekawych miejsc i obiektów (prawie 68%). Rzadziej natomiast, co oczywiste, korzystają z pubów, klubów, kawiarni itp. (ok. 49%) czy uprawiają sporty rekreacyjne (tylko niecałe 24%, czyli tyle samo, ile wypoczynek bierny). Jak podkreślano, emeryci i renciści najliczniej uprawiają nietypowe sposoby spędzania wolnego czasu (prawie 28%), a ponadto najliczniej realizują własne hobby (niemal 23%).

Sposób spędzania wolnego czasu podczas pobytu w Małopolsce nieznacznie różnicuje też wielkość miejsca zamieszkania odwiedzających. Wprawdzie kolejność czterech najpopularniejszych form jest we wszystkich wyodrębnionych z uwagi na to kryterium segmentów gości niemal identyczna, lecz odsetek preferujących je turystów jest odmienny – rysunek 11. Mieszkańcy dużych miast najczęściej czas wolny przeznaczają na zwiedzanie okolicznych zabytków i innych atrakcji (ponad 63%), rozrywkę (prawie 63%) i spacer (ponad 62%), a w mniejszym stopniu na uprawianie sportów rekreacyjnych (ok. 46%). Najliczniej realizują oni ponadto własne zainteresowania (ponad 22%). Ludność miast średniej wielkości i małych miasteczek wiezie prym w wykorzystaniu czasu wolnego podczas wypoczynku na rozrywkę (ponad 65%). Często chodzą także na spacer (niemal 65%) i uprawiają turystykę poznawczą (ponad 55%).

³⁵ Spacer jest nie tylko ćwiczeniem ciała, ale również zajęciem aktywizującym psychicznie (zob. B. Becker, E. Brüggmann, I. Tutt, *Alt werden – beweglich bleiben*, Verlag gruppenpädagogischer Literatur, Wehrheim 1977, s. 29), jest najłatwiejszą i najlepszą metodą uwolnienia się z „letargu ruchowego” i ponownego odkrycia aktywności ruchowej (zob. J. Schmidt, *Geeignete Sportarten für den alternden Menschen*, „Med. Klinik, München” 1974, Vol. 69, Nr. 9, s. 367).

Wyróżniają się pod względem aktywnego (prawie 50%), ale również, niestety, biernego (prawie 31%) spędzania czasu. Najwięcej z nich uprawia inne formy (prawie 18%), w tym zakupy, spotkania rodzinne i biznesowe oraz modlitwę. Mieszkańcy wsi preferują natomiast spacery (ponad 68%). Dużym zainteresowaniem cieszy się też rozrywka (ponad 63%), zwiedzanie (prawie 63%) i uprawianie sportów rekreacyjnych (prawie 46%). Spośród pozostałych grup najliczniej uczestniczą w kulturze (ponad 21%) i życiu towarzyskim (ponad 20%).

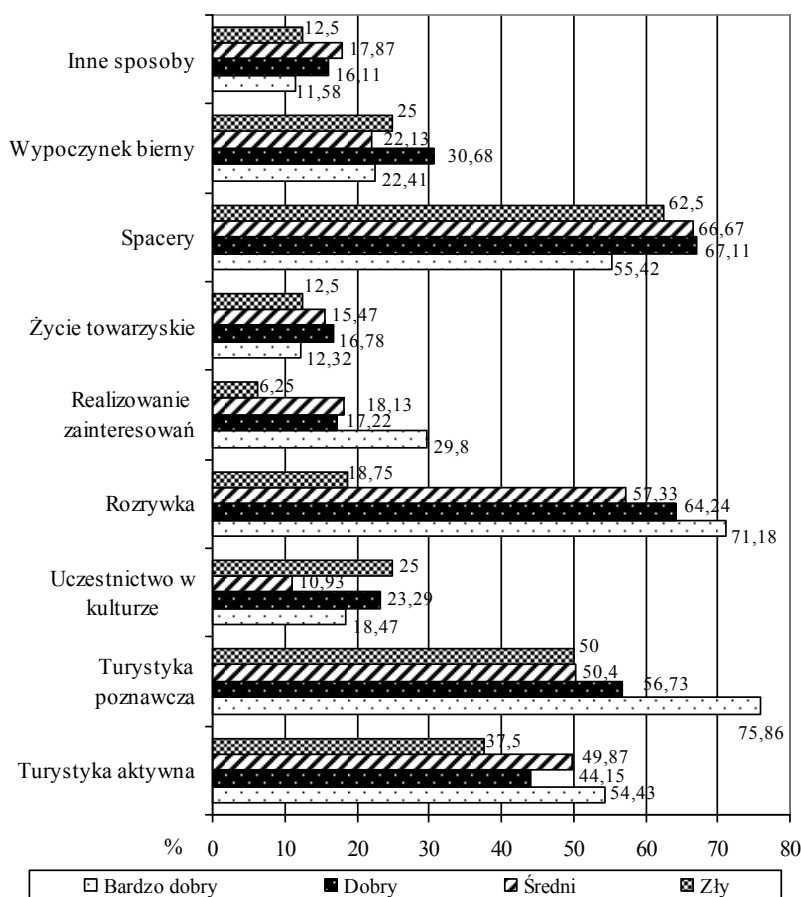

Rys. 11. Sposób spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę według wielkości miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

Analiza form aktywności rekreacyjno-sportowej w zależności od statusu materialnego odwiedzających Małopolskę pozwala zauważyć (rys. 12), że oso-

by legitymujące się bardzo dobrą sytuacją materialną w największym stopniu uprawiają turystykę poznawczą (prawie 76%), uczestniczą w rozrywce (ponad 71%), uprawiają sporty rekreacyjne (ponad 54%) i realizują własne zainteresowania (prawie 30%). Oznacza to, że te formy spędzania wolnego czasu wymagają zaangażowania największych środków finansowych.

Rys. 12. Sposób spędzania czasu wolnego przez odwiedzających Małopolskę według statusu materialnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Małopolskiej Organizacji Turystycznej.

Wypoczynek bierny jest wśród wszystkich badanych grup najbardziej preferowany przez osoby o dobrym statusie materialnym (prawie 31%), aczkolwiek częściej, co trzeba podkreślić, turyści ci chodzą na spacer (ponad 67%), uczestniczą w rozrywce (ponad 64%), zwiedzają (prawie 57%), a nawet wypoczywają aktywnie (ponad 44%). Goście o średnich dochodach najczęściej spośród wszystkich badanych segmentów wskazują na inne sposoby spędzania wolnego czasu (prawie 18%), w tym zwłaszcza na poratowanie zdrowia i rehabilitację oraz spotkania rodzinne. Tacy odwiedzający często chodzą też na spacer (2/3), do klubów i lokali gastronomicznych (ponad 57%), zwiedzają (ponad 1/2) i aktywnie wypoczywają (prawie 50%).

Turyści o złym statusie materialnym najczęściej spośród wszystkich analizowanych grup uczestniczą w kulturze (1/4), w tym w różnego rodzaju wydarzeniach masowych. Większość z nich korzysta jednak przede wszystkim z tej formy aktywności sportowo-rekreacyjnej, która nie wymaga dużych nakładów finansowych i posiadania specjalistycznego (a tym samym drogiego) sprzętu, czyli spaceruje (ponad 62%). Niewielu z nich stać na zwiedzanie (tylko 50%, czyli najmniej spośród wyróżnionych segmentów), uprawianie sportów rekreacyjnych (ok. 37%, także najmniej), rozrywkę w lokalach gastronomicznych, klubach i dyskotekach (niecałe 19% – również najmniej) czy realizację własnych zainteresowań (niewiele ponad 6% – też najmniej).

Zakończenie

Według prognoz postępująca komputeryzacja i automatyzacja będą nadal przyczyniać się do skracania czasu pracy. Potrzeba zagospodarowania czasu wolnego, który przypuszczalnie będzie już nie marginesem życia człowieka, ale jego dominantą, będzie coraz większa. Ważne jest, aby wykorzystać go w sposób właściwy, czyli taki, który będzie podnosił sprawność fizyczną i umysłową człowieka. Turystyka jest aktywnością podejmowaną w czasie wolnym, a na dodatek podczas wyjazdu turysta oprócz realizacji głównego motywu podróży dysponuje czasem wolnym, który powinien należycie zagospodarować. Obecnie, jak dowodzą analizy przeprowadzone na przykładzie odwiedzających Małopolskę, formę jego wykorzystania determinują nie tylko czynniki demograficzno-społeczne, ale również sytuacja finansowa. Z tego powodu w znacznym stopniu wypełnia go bierny wypoczynek. Należy jednak wciąż uświadamiać

ludziom wartość form aktywnych, ponieważ brak ruchu odbija się negatywnie na zdrowiu, a to powoduje jeszcze większe wydatki.

Literatura

- Becker B., Brüggmann E., Tutt I., *Alt werden – beweglich bleiben*, Verlag Gruppenpädagogischer Literatur, Wehrheim 1977.
- Bucher Ch.A., *Recreation for Today's Society*, Prentice Hall, Englewood Cliffs England, New Jersey 1984.
- Bywalec C., Rudnicki L., *Konsumpcja*, PWE, Warszawa 2002.
- Cieloch G., Kuczyński J., Rogoziński K., *Czas wolny – czasem konsumpcji?*, PWE, Warszawa 1992.
- Czajka S., *Z problemów czasu wolnego*, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1975.
- Danecki J., *Jedność podzielonego czasu. Czas wolny i czas pracy w społeczeństwach uprzemysłowionych*, KiW, Warszawa 1974.
- Ekonomia i pleć. Pozycja zawodowa kobiet w Unii Europejskiej*, red. A.G. Dijkstra, J. Plantega, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003.
- Goworecki W.W., *Turystyka*, PWE, Warszawa 2003.
- Grzywacz R., Przydział M., *Turystyka weekendowa i jej znaczenie dla wykorzystania czasu wolnego w rodzinie*, w: *Turystyka i rekreacja szansą rozwoju aktywności społecznej*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2008.
- <http://www.festiwal.ezakopane.pl>, marzec 2011.
- <http://www.forum-ekonomiczne.pl/1415,Forum+Ekonomiczne>, marzec 2011.
- <http://www.kiepurafestival.pl/krynica-zdroj.php>, marzec 2011.
- <http://www.visit.malopolska.pl/turystyka/aktywna>, marzec 2011.
- <http://www.visit.malopolska.pl/turystyka/kulturowa>, marzec 2011.
- <http://www.visit.malopolska.pl/turystyka/pielgrzymkowa>, marzec 2011.
- <http://www.visit.malopolska.pl/turystyka/uzdrowiskowa>, marzec 2011.
- <http://zakopiec.info/ix-tatrzańskie-wici-2010>. marzec 2011.
- <http://2011.tourdepologne.pl/index.php>, marzec 2011.
- Jackowski A., *Kraków – światowe centrum pielgrzymkowe*, <http://www.sgpm.krakow.pl/artykuly/formatka.php?idwyb=238>. marzec 2011.
- Jung B., *O czasie wolnym. Kultura i rekreacja w procesach rozwoju społeczno-ekonomicznego*, Monografie i Opracowania nr 241, Wydawnictwo SGPiS, Warszawa 1987.

- Małopolska stawia na turystykę biznesową, http://turystykamalopolska.pl/247/malopolska_stawia_na_turystyke_biznesowa,1721.html, marzec 2011.
- Marciszewska B., *Konsumpcja usług rekreacyjno-sportowych*, Wydawnictwo AWF w Gdańsku, Gdańsk 1999.
- Orzechowska G., *Aktualne problemy gerontologii społecznej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Olsztyn 1999.
- Potencjał gospodarczy Małopolski*, <http://www.malopolskie.pl/Gospodarka/Promocja>, marzec 2011.
- Schmidt J., *Geeignete Sportarten für den alternden Menschen*, „Med. Klinik, München” 1974, Vol. 69, Nr. 9.
- Sidorowicz W., *Starość a sprawność*, Sport i Turystyka, Warszawa 1974.
- Szwarc H., Wolańska T., Łobożewicz T., *Rekreacja i turystyka ludzi w starszym wieku*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1988.
- Turystyka*, red. W. Kurek, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Winiarski R.W., *Aktywność sportowa młodzieży. Geneza – struktura – uwarunkowania*, Wydawnictwo AWF w Krakowie, Kraków 1995.
- Winiarski R.W., *Motywacja aktywności rekreacyjnej człowieka*, Wydawnictwo AWF w Krakowie, Kraków 1991.
- Winiarski R.W., *Wstęp do teorii rekreacji (ze szczególnym uwzględnieniem rekreacji fizycznej)*, Wydawnictwo AWF w Krakowie, Kraków 1989.
- Wnuk-Lipiński E., *Praca i wypoczynek w budżecie czasu*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1972.

**SPORTS AND RECREATION ACTIVITY
OF THE TOURISTS VISITING MALOPOLSKA
EMPIRICAL RESEARCH**

Summary

This article aims to present the sport-recreation forms of leisure activities during tourist trips. Leisure time has been defined and categories of sport-recreation activities have been specified. Sports-recreation activity has been explained and its application during tourist trips has been indicated. Next, based on the results of the tourist traffic research in Malopolska in 2009, the active and cognitive tourism, participation in culture and entertainment, realizing their own interests, participation in social life, recrea-

tion by walking, as well as passive recreation, has been analysed. Finally, the authors identified the factors differentiating the activities undertaken during the peregrination.

Translated by Agata Niemczyk, Renata Seweryn